

AUGUSZTUS 23

Ez a nap hazánk legnagyobb nemzeti ünnepe. Valahányszor küszöbéhez érkezünk, mindig eláraszt gondolat- és valóságtartalmával. Az alig négy évtizedre terjedő múlt, a belőle kicsírázott eredményekkel, máris erős, a távoli jövődőt is meghatározó hagyománnyá ötvöződött. Lényegét hazánk, Románia Szocialista Köztársaság elnöke, Nicolae Ceaușescu így határozta meg: „Az 1944. augusztusi társadalmi és nemzeti, antifasiszta és antiimperialista felszabadító forradalom kirobbanása felavatta hazánk történetének új korszakát, megnyitotta népünk igazságosság- és szabadságeszményei, törekvései beteljesülésének, a nemzeti függetlenség és szuverenitás teljes kivívásának, annak az útját, hogy Románia szabad és méltó nemzetként érvényesüljön a világ nemzetei sorában.“

Minden, ami e történelmi sorsforduló után, annak jegyében történt, az építés, a béke, az emberi méltóság és élet fejlesztését és megvédését szolgáló cselekvés, egyetlen nagy igazolása e forradalomnak. Ez egyben azt is jelenti, hogy augusztus 23-a a nagy örömnemek közül való. És ez annál inkább lényeges és szembetűnő ma, mivel a világban számos tünet mutatkozik annak irányában, hogy a pusztulás és rettenet újra hatalmába kerítse az emberiséget. Nem véletlen, hogy országunk mint aktív tényező jelentkezik a béke megvédésére irányuló s az emberiség legjobbjait mozgósító hatalmas küzdelemben. Ha valamiről számot kell adnunk, mint helytállásról és munkáról, olyan erőfeszítésről, amellyel méltók akartunk lenni a 38-ik évfordulóra, akkor jogos büszkeséggel és felemelt fővel állhatunk meg, mert az a békeakarás, amely hazánk egész népét magával ragadta, és az az erő, amellyel szavunk az ENSZ-hez, a népek legmagasabb fórumához eljutott, bizonyítja, hogy a világ nemzetei között az első sorokban meneteltünk a békés, boldog, minden ember életjogát tiszteletben tartó jövődő megteremtéséért.

Az eddigi vívmányoknak országunk határain belül való megszilárdítása terén sem tettünk kevesebbet. Napról-napra tapasztaljuk, hogy egy új ország építése van folyamatban, állandóan mélyül a szocialista demokrácia, a dolgozó nép részt vesz a társadalom építésében, saját sorsának alakításában. Megbonthatatlan egységbe forrt a munkás-, földműves- és értelmiségi réteg, s létrejött a nemzetiségi különbségeket és megkülönböztetést teljesen felszámoló egysége a népnek. Ennek eredménye az anyagi termelés mennyiségi és minőségi fejlődése, amivel biztosítjuk az életszínvonal emelését és a világ nemzetei körében való megfelelő részvétel és megbecsülést.

. Az anyagi értékeken felül jönnek létre erkölcsi és szellemi értékeink. Ebben az időben egyházunk zavartalanul folytatta szolgálatát és gyarapodott anyagiakban és szellemiekben egyaránt. Templomaink, egyházközségi épületeink, régi és új egyházközségeink szépülnek, gyarapodnak. Hivatásunk és feladataink új tartalommal telítődnek. Az erkölcsi ösztönzés, a rend- és felelősségérzet fokozása, a közösségi szellem és felebaráti szeretet elmélyítése, mind olyan nemes elkötelezettség, amellyel vallásunk tanításait váltjuk valóra. Az ország népével együtt egyházunk és valamennyi hívünk a lelkesítő feladatok során elért kimagasló sikerek jegyében ünnepli a társadalmi és nemzeti felszabadító forradalom 38. évfordulóját.

TANULMÁNYOK

Dr. REEVES, GENE

A FOLYAMAT-GONDOLKODÁS ÉS ISTEN FOGALMA*

A folyamat-filozófia (process philosophy) alapjában metafizikai álláspont, mely szerint a valóság lényegében egyformán időleges és teremtő, ezért a létezés alapvetőbb mint a lét. Tág értelemben a folyamat-gondolkodás megtalálható a Theravada buddhizmusban, Herakleitosz és Gersonides filozófiájában, Socinus Faustus és Crellius János teológiájában. Sokan kivirágzását látják Hegel és Schelling idealista bölcséletében. Mindenesetre alapos ok áll fenn, hogy Bergson, Alexander, Pierce, James, Wieman, Berdjajev, Teilhard de Chardin és mások folyamat-gondolkodóknak tekintessenek.

A folyamat-gondolkodás nagymértékben, de nem kizárólagosan, Whitehead munkáját és az ő szellemi utódait jelenti, akik között Charles Hartshorne a legjelentősebb.¹ A 20. században meglehet, hogy senki sem dolgozott ki egy olyan teljes, átfogó és a jövő fejlődésére eszméltető folyamat-metafizikát mint Whitehead. A „Folyamat és valóság“ című munkája szükségképpen első helyet biztosít számára a jelenkori folyamat-gondolkodásban. Bármit is értsünk a folyamat-gondolkodás tágabb fogalmán, a Whitehead—Hartshorne folyamat-filozófiája volt az, amely növekvő érdeklődést és izgalmat váltott ki, s a további bölcséleti és teológiai elmélkedés alapjául szolgált. Dolgozatunkban folyamat-gondolkodáson Whitehead és Hartshorne filozófiáját értjük, és a felfogásaikban gyökerező későbbi filozófiai és teológiai fejlődést.

Ez alkalommal egy rövid beszámolót próbálunk nyújtani a folyamat-gondolkodás növekedéséről és fejlődéséről. Feleletet kívánunk adni arra a kérdésre, hogy ez a gondolkodási rendszer az elmúlt 15 év alatt miért hódította meg a gondolkodást, a képzeletet és sokak életét. Ugyanakkor számot akarunk adni a folyamat-gondolkodás növekedésével és fejlődésével kapcsolatban az Istenről való gondolkodás rehabilitásáról.

Mi nem állítjuk, vagy éppen nem sugalmazzuk, hogy minden folyamat-gondolkodó figyelmét elsősorban az Istenről való gondolkodás kötötte le. Filozófusok, teológusok és mások széles körű érdeklődéssel jönnek a folyamat-gondolkodáshoz és kapcsolódnak be munkájába. Egyikük pl. megkísérelte, hogy egy Whitehead-i metafizikát dolgozzon ki Isten fogalma nélkül. Mi viszont állítjuk, hogy az Istenről való gondolkodás központi jelentőségű a folyamat-gondolkodásban, és hogy a folyamat-

* F. év márc. 27-én a Protestáns Teológiai Intézetben tartott előadás; rövidített szöveg, angolból fordította D. dr. Erdő János.